

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д.пс.н. Веселин Костов Василев
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“**

**на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки”,
професионално направление 3. 2. Психология,
докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“**

Автор: Елизавета Андреевна Емельянова

**Тема: Психологически характеристики на проявата на гражданска позиция в
ранното и късно юношество / Психологическите характеристики проявления
гражданской позиции в ранней и поздней юности**

Научен ръководител: проф.д.пс.н. Веселин Василев

**1. Общо представяне на процедурата и докторанта (кратки биографични
данни на докторанта)**

Със заповед на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на Научното жури по защитата на дисертацията на докторанта на свободна подготовка Елизавета Андреевна Емельянова на тема „Психологически характеристики на проявата на гражданска позиция в ранното и късно юношество“.

Представеният от докторанта комплект материали е в съответствие с изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет и включва всички предвидени документи.

Елизавета Емельянова е родена през 1989 г. в гр. Москва. Бакалавърското си образование по психология е завършила през 2013 г. в Московския градски (понастоящем държавен) психолого-педагогически университет, а степента магистър е получила през 2015 г. – паралелно – в Първи Римски университет, Италия и МГППУ.

От декември 2016 г. е докторант на свободна подготовка в Педагогическия факултет на Пловдивския университет, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“, като успешно и предсрочно завърши обучението си по индивидуалния план на докторската си програма.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Самата постановка, избор и интерпретация на темата съдържа новаторски подход и представлява сериозно достойнство на работата, тъй като е направен интересен (почти нямащ предшественици) опит да се интерпретира в психологически план един социален (социално-политически) и възпитателен проблем, т. е. да се потърси и намери психологическия еквивалент на един сам по себе си непсихологически проблем, а също и да се пренесе този проблем върху плана на емпиричното психологическо изследване. С тази твърде нестандартна изследователска задача докторантката Елизавета Емельянова се е справила напълно сполучливо.

3. Познаване на проблема и методика на изследването

Елизавета Емельянова е навлязла задълбочено в нестандартната за психологическата наука проблематика, което проличава ясно както от подробния и многопосочен теоретичен обзор и анализ, така и от изобретателното и коректно интерпретиране на междудисциплинарната проблематика в емпиричното изследване.

В собственото изследване на докторантката е приложен набор от пет инструмента, напълно адекватни на изследователските цели. Това са: „Модели за измерване на гражданствеността: диагностика на гражданската активност“, „Оценка на свободата от гражданските морални норми“, „Профил на ресурсите на развитието“. Събрани са емпирични данни също и с методиката на Дж. Маршиа „Незавършени изречения“, в модификацията на В. Р. Орестова, и чрез Полуструктурирано интервю (съставено от Л. Ф. Обухова).

Повечето от изследователските инструменти са разработени в САЩ и Италия, поради което докторантката е извършила необходимата работа по превода, адаптацията и валидизацията им.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите в него

Дисертацията е с общ обем от 259 страници, включва 117 графични фигури, 50 таблици, 5 приложения, списък на собствените публикации по дисертационния труд и литература със 199 заглавия (основно – на кирилица).

Теоретичният анализ, представен в първата от общо трите глави, разглежда феномените гражданска активност и гражданска позиция на младите хора в широк теоретичен контекст, като са осмислени в светлината на епигенетичната теория и теорията за психосоциалната идентичност на Е. Ериксън, както и концепцията за статусите на идентичността на Дж. Маршиа. Гражданската активност и позиция са проследени в процеса на развитието им в юношеството и така теоретично се подготвя (или извлича) замисъла на емпиричното изследване на тези феномени в различните фази на юношеството – ранното и късно юношество.

От обзора-анализ е експлицирана и основната изследователска цел – да се изследват особеностите на гражданската позиция в ранното и късно юношество във връзка с преодоляването на психологическия мораториум при прехода към зрелостта (в синхрон с патоса на теорията на Е. Ериксън).

Емпиричното изследване, чрез което се реализира тази цел, обхваща внушителна извадка, включваща 729 изследвани (217 юноши и 512 девойки) от два възрастови среза: 350 ученици от московско училище и 379 студенти от бакалавърска и магистърска степени на Московския държавен психолого-педагогически университет. Анализът на емпиричните данни следва логиката на приложените инструменти, съотнесена с формулираните изследователски инструменти.

Изводите и приносите в дисертацията са основателни и коректно формулирани.

Макар че не е съвършено, проведеното мащабно емпирично изследване свидетелства, че Елизавета Емельянова е овладяла успешно необходимите умения и сръчности и вече е подготвена за самостоятелни научно-психологически изследвания.

5. Преценка на публикациите, автореферата и личния принос на докторанта

По темата на дисертацията докторантът е публикувала четири научни публикации (две самостоятелни и две в съавторство) в сериозни научни издания в три страни – Русия,

Италия и България и така основното съдържание на дисертационното ѝ изследване е достъпно за заинтересованите читатели. Дисертацията много подробно е представена в автореферата, който – съобразно изискванията за чуждестранни докторанти на правилника на ПУ – е с разширен обем. Убедено свидетелствам, че Елизавета Емельянова е разработила своята дисертация много самостоятелно и крайният продукт доказва нейното сериозно израстване през срока на докторантското обучение.

6. Критични бележки и препоръки

Като дело на млад изследовател, и настоящата дисертация не е съвършена, но недостатъците и пропуските не променят общата положителна оценка. Отговорността, с която Елизавета Емельянова се отнасяше към своята работа, гарантират, че в следващите си начинания тя ще преодолява тези пропуски и ще израства като учен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Елизавета Емельянова съдържа интересен и успешен опит един социално-политически проблем да бъде трансформиран в психологически и успешно да бъде интерпретиран в емпирично изследване. Дисертацията отговаря на всички изисквания на Правилника за приложение на ЗРАСРБ и следва да бъде положително оценена. Предлагам на уважаемото Научни жури да присъди на Елизавета Андреевна Емельянова образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 3. 2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

10. 06. 2019 г.
Гр. Пловдив

Изготвил становището:
/Проф. д.пс.н. Веселин Василев/